

Назарук Осип

"Роксоляна - жінка халіфа й падишаха (Сулеймана Великого) завойовника і законодавця"

Там в долині огні горять,
Там татаре полон ділять...
Один полон з жіночками,
Другий полон з дівочками...

І тоді довгим, "Чорним, Незримим Шляхом", Крізь Дикі Поля аж до Босфору верстали путь своєї долі українки. Незавидні доля й дорога:

Татари женуть жіночий ясир. Малюнок Погрібняка.

...Одну взяли попри коні.
Попри коні на ремені...
Другу взяли попри возі,
Попри возі на мотузі...
Третю взяли в чорні мажі...

Чарівна краса Анастазії Лісовської перевершила найкращі сподівання її торговців. За найвищу ціну закуплено її до найпершої категорії: до сераю Падишаха в Стамбулі, царгородській столиці оттоманської імперії. Найпишніше, найбільш вславлене й водночас найбільш таємниче місце на землі: грізне, казкове й унікальне!

Вид на гарем і селямлік з вежі "Дивану" (Державної Ради)

Олійний портрет Роксоляни в стилі італійського відродження з XVI ст. невідомого артиста. Зберігається в Українському Національному Музеї у Львові.

Французькі історики називають його турецьким Людвигом XIV (бо не допустимо для них назвати свого Людика "французьким Сулейманом Величавим"). А втім номенклатурі Сулеймана Величавого годі найти рівню:

Султан Оттоманів,
Посланець Аллаха на землі,
Непомильний Законодавець,
Володар Володарів цього світу,
Власник людських голів,
Наказодавець вірних і невірних,
Величний Цезар,
Покровитель усіх народів свесвіту,
Тінь Всемогучого,
Роздавальник миру на землі...

...Це тільки частина офіційних титулів Сулеймана I, що свідчать про нахил східніх народів до гіперболізації.

У султанському гаремі на пишній колісній візантійській землі окутано містерією школу одалісок. Під строгим доглядом Кізляр Аги (начальника евнухів) муштровано армію красунь призначених для розкошів, веселошів і втіхи "Тіні Аллаха на землі". Канони стислих приписів визначували сувору дисципліну з ієрархією, формальностями, церемоніями. Дівчата раз замкнуті в гаремі не мали вийти з нього ніколи, а неслухняних у навантажених мішках поглинали холодні хвилі Босфору.

Сулейман Величавий - рисунок Альфреда Дюрера, на підставі тогочасних описів, коли імператорові було 30 років.

Свіжоприбулі адепти імператорської алькови, напучувані в майстерності всіх тонкостей спокушування й приваб, крім Корану вивчали письмо, музику, танець, спів, приписи поведінки, мережання, шиття. Призначені до службового персоналу вдосконалювалися в усіх домашніх роботах і керуванні різними ділянками господарства.

Найвищим досягненням тих недоступних істот був ласкавий погляд володаря.

Одним із найбільших тріумфів Роксоляни, а в парі з ним найважливішим досягненням для жіночих впливів наступних поколінь вважають дослідники переселення її з гарему до головної королівської палати, себто з т.зв. старої палати до "великого сераю".

Роксолана —означає «українка», адже дівчат із України турки називали роксоланами.

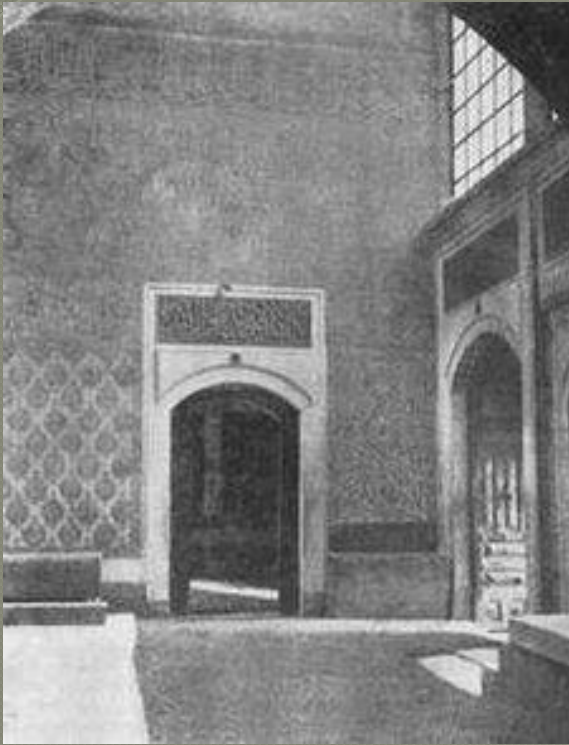
Роксолана - олія

Звітодавці засвідчили, що Роксоляна взяла з собою коло сотні двірських дам та цілу гвардію покоївок і служби з евнухами в пропорційній кількості. Особливо занотовано, що серед службового персоналу були окремі її власні швачка й доставець. Цей останній "дуже виставно одітий приходив до палати й відходив, коли хотів, та завжди в супроводі 30 слуг".

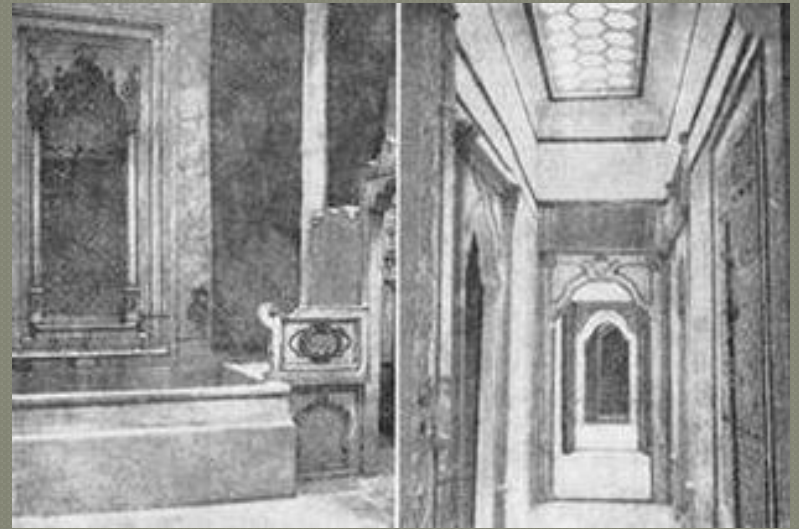
Коронаційна заля в Гаремі, побудована для Роксоляни.

Апартаменти Роксоляни в новій палаті були вивінувані "на велику скалю", як завважує Бассано: церкви (так!), величаві купальні, престольна заля й усякі люксові вигоди. Кілька років пізніше (1553) Наваджеро писав: "Апартаменти Гранд Сіньора й султанки є посеред дуже просторого парку в перекрої 3-ох миль у сераї. Щоб дістатися з одного до другого треба пройти вузький, обмурований город, а далі другий город, обведений стінами, що належить до імператорки."

Це потверджує секретний перехід, що з'єднував оба апартаменти.

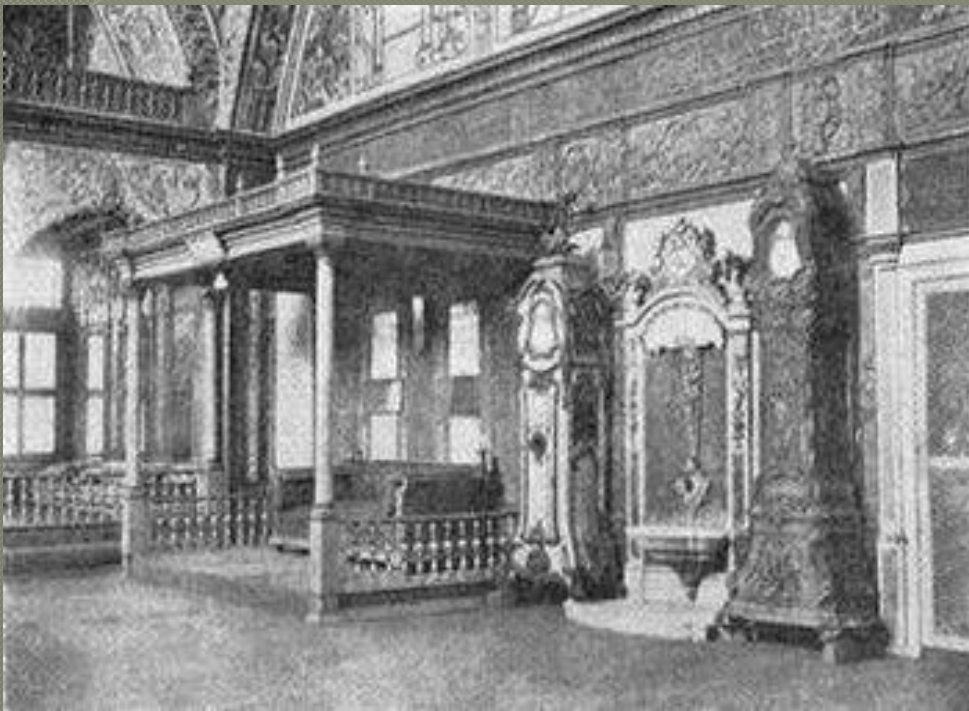
Прихідна (вестибюль) у гаремі

Купальня в гаремі. Коридор гаремових купалень.

Брама до Сераю. т.зн. Ворота Щастя. (З подорожі по Греції графа Choiseui - Gouffier "Le voyage pittoresque de la Grece", 3 vol., Paris, 1782.)

Коронаційна зала в Гаремі, побудована для Роксоляни.

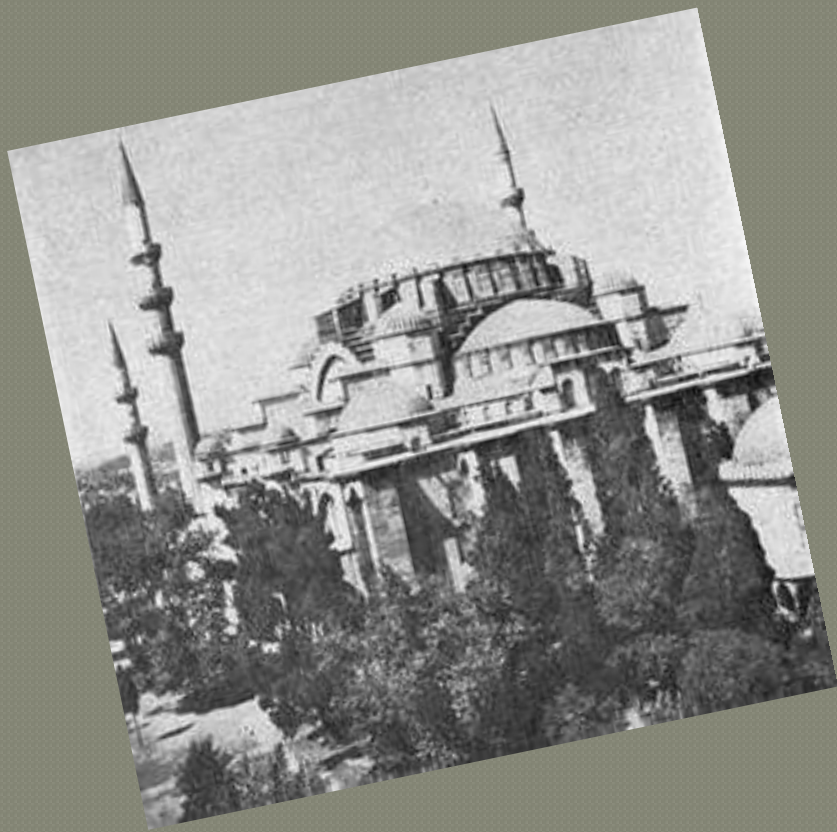
Мавзолей Роксоляни в Стамбулі

Ніхто не переважив Роксоляни в серці Сулеймана, ніхто її й по смерті не переміг. Її гробниця чекала його приходу. Сулейман в останні роки бажав умерти на полі бою, щоб піти за Роксоляною в колишній лицарській славі, за яку найбільше вона його любила.

Так і сталося. Смерть постигла Сулеймана під час облоги мадярської твердині Шігету (1566 р.). Його мавзолей здвигнено поблизу Роксоляни.

Вигляд нутра 8-гранної гробниці поблизу Сулейманії передав Олекса Грищенко під датою 2 вересня, 1920:

За дерев'яною масивною й простою балюстрадою, посередині мавзолею, стоїть самотній гріб славної султанки, вкритий до землі білим матовим шалем. Стіни викладені плитами з простим, скомпонованим із квадратів рисунком. Інших прикрас немає. У заскленому вестибюлю стіни мавзолею геть чисто викладені перським фаянсом. Ясні кольори з гармонійними контрастами: сині, червоний гранат, тюркюсовий, зелений малахіт - прикрашено квіткамн й листям на чорних стеблах по білому тлі...

- 1) Мечета "Сулейманія", закінчена 1557 р. Твір славного Сінан'а,
- 2) Виховна академія при мошеї "Сулейманія". "Сулейманія" Сулеймана й Роксоляни

"Роксоляна, руської національності є так полюблена своїм монархом, як ніяка інша в оттоманській династії, та що ніхто з них не дорівняв їй силою влади".

Понад триста гаремових жінок від того часу не могли стати суперницями Роксоляни, яка впродовж 32 років аж до смерти була легальною королівською дружиною Сулеймана, що добровільно дотримував вірності цього першого в історії Туреччини моногамічного султанського подружжя.

Роксоляна в старшому віці -
гравюра Мельхіора Льорха

Син Роксоляни, султан Селім II. -
перська мініятура XVI ст. (F.Martin
"Miniature - Painting of Persia", t.
II)

З доступних українських творів про Роксоляну слід визнати досі найкращим повість Осипа Назарука

"Роксоляна - жінка халіфа й падишаха (Сулеймана Великого) завойовника і законодавця", надруковану у Львові 1930 р. Ще в 1918 році задумав цю тему автор студіюючи джерельні матеріали з історії Туреччини, з літератури й етнографії України. Це й дозволило йому відтворити епоху й внутрішній світ персонажів.

Анастасія Лієвська заохоплює втімав Роксолані останню можливість владаркув за врятує рідню вітччя. Майбутній твір про неї внісе до двох томів «Стецтва і вартвди правду в Фолтану на Рщовідкаривала двір виходу дяті Кового для Свілао Безімертїиїс пам'ятнийк ііалобовидію України ,клав уже Український вартує Дума і про Марусю Богуславку в Миронію Бозуцькю кули вартствацю козацького лицарства.

М. Дергус: Маруся Богуславка

Г. Якутович: Маруся Богуславка